

דברים

ראשון

Devarim

Эти суть слова, которые говорил
Моисей всему Израилю по эту
сторону Иордана, в пустыне, на
равнине, против Суфа, между
Параном и Тофелом и Лаваном и
Хацеротом и Ди-Загавом,

1 אלה הדברים אשר דבר משה אל-כל-ישראל בעבר
הירדן במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל
ולבן וחצרת ודי זהב:

אלין פתגמא די מליל משה עם כל ישראל בעברא
דירדנא אוכח יתהון על דחבו במדברא ועל דארגיו
במישרא לקבל ים סוף בפארן אתפלו על מנא
ובחצרות ארגיו על בשרא ועל דעבדו עגל דדחב

Rashi

אלה הדברים. לפי שהן דברי תוכחות (ספרי א), ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכיר ברמו, מפני כבודן של ישראל:

אל כל ישראל. אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים, אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אילו היינו שם היינו משיבין אותו, לכך כנסם כולם ואמר להם הרי כלכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב: במדבר. לא במדבר היו אלא בערבות מואב, ומהו במדבר, אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר, שאמרו מי ימן מותנו וגו' (שמות טז, ג):

בערבה. בשביל הערבה, שחטאו בבעל פעור בשטים בערבות מואב:

מול סוף. על מה שהמרו בים סוף בבואם לים סוף, שאמרו המבלי אין קברים במצרים (שם יד, יא), וכן בנסעם מתוך הים, שנאמר וימרו על ים בנים סוף (תהלים קו, ז), כדאיתא בערכין (טו):

בין פארן ובין תפל ולבן. אמר רבי יוחנן, חזרנו על כל המקרא, ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן, שאמרו ונפשונו קצה בלחם הקלקל (במדבר כא, ה), ועל מה שעשו במדבר פארן ע"י המרגלים: וחצרות. במחלוקתו של קרח. דבר אחר, אמר להם, היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע (ספרי

(א), ואתם נדברתם במקום:

וְדִי זֶהְבּ. הוֹכִיחֵן עַל הָעֵגֶל, שֶׁעָשׂוּ בִשְׂבִיל רֹב זֶהְבּ שֶׁהִיָּה לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר וְכִסְף הָרַבִּיתִי לָהּ וְזֶהְבּ עָשׂוּ לְבַעַל (הוֹשֵׁעַ ב, י):

На расстоянии одиннадцати дней от
Хорева, по дороге к горе Сеир, до
Кадеш-Барнеи.

2 אֶחָד עָשָׂר יוֹם מִחֹרֵב דֶּרֶךְ הַר־שֵׁעִיר עַד קֹדֶשׁ בְּרִנֶּעַ:

מִהֶלֶךְ חָדַעַשׁ יוֹמִין מִחֹרֵב אוֹרֶחַ טוֹרָא דִּשְׁעִיר עַד
רָקֶם גִּיאָה

Rashi

אחד עשר יום מחורב. אמר להם משה, ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך י"א יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים. שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב, שנאמר וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ וְגו' (במדבר י', יא), ובכ"ט בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע (תענית כט.). צא מהם שלשים יום שעשו בקברות התאווה, שאכלו הברש חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים, נמצא בג' ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה השכינה מְתַלַּבֶּטֶת בשבילכם למהר באתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם, הסב אתכם סביבות הר שעיר מ' שנה:

И было, в сороковом году, в
одиннадцатом месяце, в первый день
месяца, говорил Моисей сынам
Израилевым все так, как заповедал
ему Превечный о них;

eleven or
eleventh

3 וַיְהִי בָּאַרְבָּעִים שָׁנָה בַּעֲשֻׁמִּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאַחַד

לְחֹדֶשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה

יְהוָה אֹתוֹ אֱלֹהֵם:

וַיְהִי בָּאַרְבָּעִין שָׁנִין בְּחֹדַעַשׁ יָרְחָא בְּחֹדַעַשׁ לִירְחָא
מִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל דִּי פָקִיד יְיָ יִתְּה
לְוִתְהוֹן

Rashi

ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש. מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה, ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה, אמר, ראובן בני, אני אומר לך, מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי, ומפני ד' דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חבירו רואהו ומתבייש ממנו כו', כדאיתא בספרי (ב), וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, וכן שמואל, שנאמר הִנְנִי עֲנִי בִי (שמואל א' יב, ג), וכן דוד את שלמה בנו (מ"א ב, א):

По поражении им Сихона, царя
Эморейского, который жил в
Хешбоне, и Ога, царя Башанского,
который жил в Аштароте, в Эдреи,

בְּתַר דְּמָחָא יֵת סִיחֹן מֶלֶכָא דְאַמֹּרָא דִּיתָב בְּחֶשְׁבֹן
וַיֵּת עֹג מֶלֶכָא דְמִתָּנָן דִּיתָב בְּעִשְׁתָּרוֹת בְּאֶדְרֵי

4 אַחֲרֵי הִכּוּ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב

בְּחֶשְׁבֹן וְאֶת עֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעִשְׁתָּרוֹת

בְּאֶדְרֵי:

Rashi

אחרי הכותו. אמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנא ולמצוא עילה, שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחם (ספרי ג):

סיחון וגו' אשר יושב וגו'. אילו לא היה סיחון קשה והיה שריו בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה, ואילו היתה עיר אחרת וסיחון שריו בתוכה, היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה, שהמלך קשה והמדינה קשה (שם):
אשר יושב בעשתרות. המלך קשה והמדינה קשה:

עשתרות. הוא לשון צוקין וקושי כמו עשתרות קרנים, ועשתרות זה, הוא עשתרות קרנים שהיו שם רפאים שהכה אמרפל, שנאמר וַיִּכּוּ אֶת רְפָאִים בְּעִשְׁתָּרוֹת קֶרְנִים (בראשית יד, ה), ועוג נמלט מהם, והוא שנאמר וַיִּבֹּא הַפְּלִיט (שם יג), ואומר כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים (לקמן ג, יא):
באדרעי. שם המלכות:

По эту сторону Иордана, в земле
Моавитской, решился Моисей
объяснять учение сие, и сказал:

בְּעֶבְרָא דִּירְדְנָא בְּאַרְעָא דְּמֹאָב שְׂרִי מֹשֶׁה פִּרְשׁ יֵת
אוֹלְפָן אוֹרִיתָא הָדָא לְמִימָר

5 בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ מֹאָב הֹאֵל ^{properly} מֹשֶׁה בְּאֶר

אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר:

Rashi

הואיל. התחיל, כמו הִנֵּה נָא הֹאֵלְתִּי (בראשית יח, כז):
באר את התורה. בשבעים לשון פירשה להם:

Превечный, Бог наш, говорил нам
при Хореве следующее: полно вам
сидеть у этой горы.

יְיָ אֱלֹהֵנָא מְלִיל עֲמָנָא בְּחוּרָב לְמִימָר סְגִי לָכוֹן
דִּיתְבִּתּוֹן בְּטוֹרָא הָדִין

6 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחֹרֵב לְאָמֹר רַב־לָכֶם שָׁבֹת

בְּהָר הַזֶּה:

רב לכם שבת. כפשוטו, ויש מדרש אגדה, (ספרי ה) הרבה גדלה לכם ושכר, על ישיבתכם בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים, קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין שרי אלפים ושרי מאות:

Обратитесь, и двиньтесь и идите к горе Эмореев и ко всем соседям их на равнине, на возвышенности и на низменности и в южном крае и на берегу моря, в землю Ханаанеев и к Ливанону, до реки великой, реки Евфрата.

אתפנו וטולו לכו ויעולו לטורא דאמורא וכל מגיריהי במישריא בטורא ובשפלתא ובדרומא ובספר ימא ארעא דכנענא ולבנון עד נהרא רבא נהרא פרת

7 פנו | וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו

בְּעֶרְבָה בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבִנְגֶב וּבְחוּף הַיָּם אֶרֶץ

beach

Lowland

הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבָּנוֹן עַד־הַנְּהָר הַגָּדֹל נְהַר־פָּרָת:

פנו וסעו לכם. זו דרך ערד וחרמה:

ובאו הר האמרי. כמשמעו:

ואל כל שכניו. עמון ומואב והר שעיר:

בערבה. זה מישור של יער:

בהר. זה הר המלך:

ובשפלה. זו שפלת דרום:

ובנגב ובחוף הים. אשקלון ועזה וקסרי וכו', כדאיתא בספרי (ו):

עד הנהר הגדול. מפני שנזכר עם ארץ ישראל קוראו גדול, משל הדיוט אומר, עבד מלך מלך, הדבק לשחור וישתחוו לך, קרב לגבי דהינא ואידהן (שבועות מז):

Вот, Я предоставляю вам эту землю,
войдите и овладейте землею,
которую Превечный клялся отцам
вашим, Аврааму, Исааку и Иакову,
дать им и потомству их после них.

חֲזִי דִּיהָבִית קְדָמִיכּוֹן יֵת אֶרְעָא עוּלוּ וְאַחֲסִינוּ יֵת
אֶרְעָא דִּי קַיִם יֵי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב
לְמִתָּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן בְּתַרְיָהוֹן

8 רָאָה נָתַתִּי לְפָנֵיכֶם אֶת־הָאָרֶץ בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָהוָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב
לְתַת לָהֶם וּלְזֶרְעָם אַחֲרֵיהֶם:

Rashi

ראה נתתי. בעיניכם אתם רואים, אני אומר לכם מאומד ומשמועה:
באו ורשו. אין מערער בדבר, ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים, לא היו צריכין לכלי זין:
לאבתים. למה הזכיר שוב לאברהם ליצחק וליעקב, אלא אברהם כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, יעקב כדאי לעצמו:

И сказал я вам в то время так: не могу
один нести вас.

וְאָמַרְתִּי לָכּוֹן בְּעֵדְנָא הָהִיא לְמִימָר לִית אָנָּא יָכִיל
בְּלַחֲדֵי לְסוּבְרָא יִתְכּוֹן

9 וְאָמַר אֲלֵכֶם בָּעֵת הַהִוא לֹא־אוּכַל לְבַדִּי שְׂאֵת

אתכם:

Rashi

ואומר אליכם בעת ההוא לאמר. מהו לאמר, אמר להם משה, לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הקב"ה:
לא אוכל לבדי וגו'. אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל, אדם שהוציאם ממצרים, וקרע להם את הים, והוריד את
המן, והגזיז את השליו, לא היה יכול לדונם, אלא כך אמר להם, ה' אלהיכם הרבה אתכם, הגדיל וְהָרַם אתכם על דייניכם,
נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינין. וכן אמר שלמה, כִּי מִי יוּכַל לְשַׁפֵּט אֶת עַמּוֹד הַכֶּבֶד הַזֶּה (מלכים"א ג, ט), אפשר מי
שכתוב בו וַיַּחֲכֶם מֶלֶךְ הָאֲדָם (שם ה, יא), אומר מי יוכל לשפוט, אלא כך אמר שלמה, אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות
עובדי אלילים, שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום, אני אם חייבתי ממון שלא כדון, נפשות אני
נתבע, שנאמר וְקִבַּע אֶת קַבְעֵיהֶם נֶפֶשׁ (משלי כב, כג):

Превечный, Бог ваш, размножил вас,
и вот, вы ныне как звезды небесные,
по многочисленности.

יֵי אֱלֹהֵכּוֹן אֶסְגִּי יִתְכּוֹן וְהָא אִיתִיכּוֹן יוֹמָא דִּין כְּכּוֹכְבֵּי
שְׁמַיָא לְסָגִי

10 יְיָהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהַנֶּכֶם הַיּוֹם כְּכּוֹכְבֵּי

השמים לרב:

Rashi

והנכם היום ככוכבי השמים. וכי ככוכבי השמים היו באותו היום, והלא לא היו אלא ששים רבוא, מהו והנכם היום, הנכם משולים כיום, קיימים לעולם כחמה וכלבנה וככוכבים:

שני

— Превечный, Бог отцов ваших, да приложит вам в тысячу крат, сколько вас теперь, и да благословит вас, как Он говорил вам. —

יְיָ אֱלֹהֵי דַּבְּהֵתְכוֹן יוֹסֵף עָלֶיכוֹן כְּתוֹכוֹן אֵלֶּיךָ זְמַנִּין
וַיְבָרֶךְ יִתְכוֹן כְּמָא דִּי מְלִיל לְכוֹן

11 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יוֹסֵף עָלֵיכֶם כָּכֶם ^{like} אֵלֶיךָ

פְּעָמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

Rashi

יוסף עליכם ככם אלף פעמים. מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלא אמרו לו, משה, אתה נותן קצבה לברכתנו, כבר הבטיח הקב"ה את אברהם אֲשֶׁר אִם יוכל איש לִמְנוֹת וגו' (בראשית יג, טז), אמר להם זו משלי הוא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם:

Как же мне одному нести заботы о вас и тяжесть вашу и распри ваши?

אֶכְדִּין אֲסוּבָר בְּלַחוּדֵי טְרַחְכוֹן וְעִסְקִיכוֹן וְדִינְכוֹן

12 אֵיכָה אֶשָּׂא לְבָדִי טְרַחְכֶם וּמִשְׁאָכְכֶם וְרִיבְכֶם: ^{a burden}

Rashi

איכה אשא לבדי. אם אומר לקבל שכר לא אוכל, זו היא שאמרתי (ס"א שאמרנו) לכם, לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב"ה:

טרחכם. מלמד שהיו ישראל טרחנין, היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דיינין:

ומשאככם. מלמד שהיו אפיקורסין, הקדים משה לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שָׁפוּי בתוך ביתו, אחר לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות וחושב עליכם מחשבות (ס"א מצות וחשבונות):

וריבכם. מלמד שהיו רוגזנים:

Изберите себе мужей мудрых, и
разумных и известных, по коленам
вашим, и я поставлю их во главу вашу.

13 הָבוּ לָכֶם אַנְשִׁים חֲכָמִים וְנָבוֹנִים וִידְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם

וְאַשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם:

הָבוּ לָכוֹן גְּבָרִין חֲכִימִין וְסוֹכְלָתָנּוֹן וּמִדְעָן לְשִׁבְטֵיכֶם
וְאַמְנִנּוֹן רִישֵׁין עֲלֵיכֶם

Rashi

הבו לכם. הזמינו עצמכם לדבר:

אנשים. וכי תעלה על דעתך נשים, מה תלמוד לומר אנשים, צדיקים: חכמים. כסופים:

ונבונים. מבינים דבר מתוך דבר. זהו ששאל אֶרֶס את ר' יוסי, מה בין חכמים לנבונים, חכם דומה לשולחני עשיר, כשמביאין לו דיגרין לראות רואה וכשאיין מביאין לו יושב ותוהה, נבון דומה לשולחני תגר, כשמביאין לו מעות לראות רואה, וכשאיין מביאין לו הוא מְחַזֵּר ומביא משלו:
וידועים לשבטיכם. שהם ניכרים לכם, שאם בא לפני מעוטף בטליתו, איני יודע מי הוא, ומאיזה שבט הוא, ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו, שאתם גדלתם אותו, לכך נאמר וידועים לשבטיכם:
בראשיכם. ראשים ומכובדים עליכם, שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה:
ואשמם. חסר יו"ד, למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם, שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה:

И вы ответили мне, и сказали:
хорошо то, что ты намерен сделать.

14 וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת:

וְאַתְּבָתּוֹן יָתִי וְאַמְרָתּוֹן תִּקֵּין פְּתִגְמָא דִּי מַלְלָתָא
לְמַעַבְדָּא

Rashi

ותענו אותי וגו'. חלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, רבינו משה, ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך, לא ממך שנצטערת עליה, אלא ידעתי מחשבותיכם, שהייתם אומרים עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה, אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים (ספרי יד):
לעשות. אם הייתי מתעצל, אתם אומרים עשה מהרה:

И взял я главы колен ваших, мужей
мудрых и известных, и поставил их
главами над вами:
тысяченачальниками и
стоначальниками и
пятидесятина начальниками и
надзирателями по коленам вашим.

וּדְבַרִּית יֵת רִישֵׁי שְׁבִטֵיכֶם גְּבֵרִין חֲפִימִין וּמִדְּעֵן וּמִנֵּתִי
יִתְהוּן רִישֵׁין עֲלֵיכֶם רֶבֶנִי אֶלְפִין וְרֶבֶנִי מְאוֹתָא וְרֶבֶנִי
חֲמִשִּׁין וְרֶבֶנִי עֶשְׂרִיתָא וְסָרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם

15 וְאָקַח אֶת־רָאשֵׁי שְׁבִטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וַיִּדְעִים וְאָתָן

אֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֶלְפִים וְשָׂרֵי מְאוֹת וְשָׂרֵי

חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרִית וְשׁוֹטְרִים לְשִׁבְטֵיכֶם: properly

Rashi

ואקח את ראשי שבטיכם. מְשַׁכְּתִים בדברים, אשריכם, על מי באתם להתמנות, על בני אברהם יצחק ויעקב, על בני אדם
שנקראו אחים וְרָעִים, חלק ונחלה, וכל לשון חבה:
אנשים חכמים וידועים. אבל נבונים לא מצאתי, זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה, ולא מצא אלא שלשה, אנשים
צדיקים, חכמים, וידועים (ספרי טו עיין בחזקוני):
ראשים עליכם. שתנהגו בהם כבוד, ראשים במקח, ראשים בממכר, ראשים במשא ומתן, נכנס (מביתו לב"ה) אחרון ויוצא
ראשון:

שרי אלפים. אחד ממונה על אלף:

שרי מאות. אחד ממונה על מאה:

ושוטרים. מניתי עליכם לשבטיכם אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדיינין:

И повелел я судьям вашим в то время,
сказав: выслушивайте братьев ваших,
и рассудите справедливо между
человеком и братом его и
пришельцем его.

וּפְקֻדִית יֵת דִּינִיכֶם בְּעֵדְנָא הֵיא לְמִימְרָא שְׁמַעוּ בֵּין
אֲחֵיכֶם וּתְדוֹנוּן קוֹשְׁטָא בֵּין גְּבָרָא וּבֵין אַחֵיהּ וּבֵין
גֵּיזְרָה

16 וְאִצְוָה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַעוּ

בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפֹטְתֶם לְצֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין־גֵּרֹ:

Rashi

ואצוה את שפטיכם. אמרתי להם הוו מתונים בדין, אם בא דין לפניך פעם אחת שתים ושלוש, אל תאמר כבר בא דין זה לפני פעמים הרבה, אלא היו נושאים ונותנים בו (ספרי טז):

בעת ההוא. מִשְׁמִנִּיתִים אמרתי להם, אין עכשיו כלשעבר, לשעבר הייתם ברשות עצמכם, עכשיו הרי אתם משועבדים לַצָּבוֹר (ספרי שם):

שמוע. לשון הווה, אודנ"ט בלע"ז (הערענד), כמו זָכוֹר (שמות כ, ז) וְשָׁמֹר (להלן ה, יב):
ובין גרו. זה בעל דינו, שאוגר עליו דברים, (ספרי) דבר אחר ובין גרו, אף על עסקי דירה, בין חלוקת אחים, אפילו בין תנור לכיריים (סנהדרין ז):

Не лицеприятствуйте в суде; как
малого, так и великого выслушивайте;
не бойтесь никого, ибо суд — от Бога;
а дело, которое будет слишком
трудно для вас, представляйте мне, и
я выслушаю его.

17 לֹא־תִפְּרֹוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטָן כַּגָּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא

תִּגְּדֹרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר

אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשָׁמַעְתִּיו:

לֹא תִשְׁתַּמְדְּעוּן אִפִּין בְּדִינָא מְלִי זַעֲרָא כְרַבָּא
תִּשְׁמָעוּן לֹא תִדְחִלוּן מִן קָדָם גְּבָרָא אֲרִי דִינָא דִּי הוּא
וּפְתָגְמָא דִּי יִקְשִׁי מִנְכוֹן תִּקְרְבוּן לְוֹתִי וְאִשְׁמָעֵנָה

Rashi

לא תכירו פנים במשפט. זה הממונה להושיב הדיינים, שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור אושיבנו דיין, איש פלוני קרובי אושיבנו דיין בעיר, והוא אינו בקי בדין, נמצא מחייב את הזכאי ומזכה את החייב, מעלה אני על מי שִׁמְנָהוּ כאילו הכיר פנים בדין (ספרי יז):

כקטן כגדול תשמעון. שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה, שאם קדם ובא לפניך, לא תסלקנו לאחרון (סנהדרין ח.). דבר אחר כקטן כגדול תשמעון כתרגומו, שלא תאמר, זה עני הוא, וחבירו עשיר ומְצֻנָה לפרנסו, אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. דבר אחר, שלא תאמר, היאך אני פוגם בכבודו של עשיר זה בשביל דינר, אזכנו עכשיו, וכשיצא לחוץ אומר אני לו, תן לו שאתה חייב לו:

לא תגורו מפני איש. לא תיראו (ספרי יז). דבר אחר לא תגורו, לא תכניס דבריך מפני איש, לשון אֶגֶר בְּקִיץ (משלי י, ה):
כי המשפט לאלהים הוא. מה שאתה נוטל מזה שלא כדין, אתה מזיקני להחזיר לו, נמצא שְׁהִטִּית עלי המשפט (סנהדרין ח.):

תקרבו אלי. על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד (ספרי יז), וכן שמואל אמר לשאול אֲנֹכִי הֲרָאָה (שמואל א ט, יט),
אמר לו הקב"ה, חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה, ואימתי הודיעו, כשבא למשוח את דוד, וַיֵּרָא אֶת אֱלִיָּאב וַיֹּאמֶר אֵךְ נִגַּד
ה' מִשִּׁיחוֹ (שם טז, ו), אמר לו הקב"ה, ולא אמרת אנכי הרואה, אֵל תִּבְטֹא מִרְאֵהוּ (שם ז):

И заповедал я вам в то время о всех делах, которые вы должны делать.

18 וְאַצִּיגְהוּ אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר

תַּעֲשׂוּן:

וּפְקֻדֹת יִתְכּוֹן בְּעֵדָנָא הֵיא יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי דִי תַעֲבֻדוּן

Rashi

את כל הדברים אשר תעשון. אלו " דברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות:

И двинулись мы от Хорева, и прошли всю эту великую и страшную пустыню, которую вы видели, по пути к горе Эмореев, как повелел нам Превечный, Бог наш, и дошли мы до Кадеш-Барнеи.

19 וְנִסַּע מִחֹרֵב וַנֵּלֶךְ אֶת כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא

הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר הָאֱמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנָבֵא עַד קֶדֶשׁ בְּרִנֶּעַ:

וְנִטְלָנָא מִחֹרֵב וְהִלִּכְנָא יֵת כָּל מִדְּבָרָא רַבָּא וְדַחִילָא
הַהוּא דִי חֲזִיתוּן אֹרַח טוֹרָא דְאַמּוֹרָאָה כְּמָא דִי פְקִיד
יֵי אֱלֹהֵנָא יִתְנָא וְאַתִּינָא עַד רְקֻם גִּיאָה

Rashi

המדבר הגדול והנורא. שהיו בו נחשים כקורות, ועקרבים כקשתות:

И сказал я вам: пришли вы к горе Эмореев, которую Превечный, Бог наш, дает нам.

20 וְאָמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם עַד־הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

נָתַן לָנוּ:

וְאַמְרִית לְכוּן אֶתִּיתוּן עַד טוֹרָא דְאַמּוֹרָאָה דִּי אֱלֹהֵנָא
יְהִיב לָנָא

Вот, Превечный, Бог твой, предоставляет тебе эту землю; иди, овладей ею, как говорил тебе Превечный, Бог отцов твоих; не бойся и не унывай.

21 רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֶה רִשׁ

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶל־תִּירָא וְאַל־

properly

תַּחַת :

חֲזִי יְהִיב יֵי אֱלֹהֵי קַדְמָךְ יֵת אֶרְעָא סָק אַחֲסִין כְּמָא דִי
מַלִּיל יֵי אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם לְךָ לֹא תִדְחַל וְלֹא תִתְבָּר

שלישי

Но вы все подошли ко мне и сказали:
пошлем мужей пред собою, чтобы
они разведали для нас землю, и
принесли нам известие о дороге, по
которой мы должны идти, и о
городах, в которые мы должны
вступать.

וּתְקַרְבוּן לִי כָלֶכֶם וְתֹאמְרוּ נִשְׁלַח גְּבוּרֵינוּ
וַיִּחְפְּרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשִׁיבוּ אֵת־נֹדֶךְ אֶת־הַדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר נֵעְלָה־בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבָא אֵלֵיהֶן:

22 וּתְקַרְבוּן אֵלַי כָּלֶכֶם וְתֹאמְרוּ נִשְׁלַח אַנְשִׁים לַפְּנֵינוּ

וַיִּחְפְּרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשִׁיבוּ אֵת־נֹדֶךְ אֶת־הַדֶּרֶךְ

אֲשֶׁר נֵעְלָה־בָּהּ וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבָא אֵלֵיהֶן:

Rashi

ותקרבון אלי כלכם. בערבוביא, ולהלן הוא אומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם, ותאמרו הן הראנו וגו' (לקמן ה, כ), אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ותקרבון אלי כלכם, בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: וישיבו אתנו דבר. באיזה לשון הם מדברים (ספרי כ): את הדרך וגו'. אין דרך שאין בה עקמימות: ואת הערים אשר נבוא אליהן. תחלה לכבוש:

И угодно было в глазах моих дело
сие; и я взял из вас двенадцать
человек, по одному человеку от
колена.

וַיִּטֵּב בְּעֵינַי הַדָּבָר וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנָיִם עָשָׂר אַנְשִׁים
אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ

23 וַיִּטֵּב בְּעֵינַי הַדָּבָר וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנָיִם עָשָׂר אַנְשִׁים

אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ

Rashi

וייטב בעיני הדבר. בעיני ולא בעיני המקום, ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות, משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה, אמר לו הן, נותנו אתה לי לנסיון, אמר לו הן, בהרים וגבעות, אמר לו הן, כיון שראה שאין מעכו כלום, אמר

הלוקח בלבו, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום, מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו מעתה, אף אני הודיתי לדברייכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם: ואקח מכם. מן הברורים שבכם, מן המסלתיים שבכם: שנים עשר אנשים איש אחד לשבט. מגיד שלא היה שבט לוי עמהם (שם כא):

И они обратились и взошли на гору, и
дошли до долины Эшкол, и
высмотрели ее;

וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הָהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֲשַׁפֵּל וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ:
וַאֲתַפְּנִי וְסָלִיקוּ לְטוֹרָא וְאָתוּ עַד נַחֲלָא דְאַתְפֵּלָא
וְאַלִּילוּ יָתָהּ

Rashi

עד נחל אשכול. מגיד שנקרא על שם סופו:
וירגלו אותה. מלמד שהלכו בה ארבעה אומנים שתי וערב (שם כב):

И взяли в руки свои плодов земли, и
доставили нам, и принесли нам
известие, и сказали: хороша земля,
которую Превечный, Бог наш, дает
нам.

וּנְסִיבוּ בְיַדֵּיהֶן מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ אֵתָנוּ
דְּבַר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ:

Rashi

ויורדו אלינו. מגיד שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות:
ויאמרו טובה הארץ. מי הם שאמרו טובתה, יהושע וכלב (שם כג):

Но вы не захотели идти, и
воспротивились повелению
Превечного, Бога вашего,

וְלֹא אָבִיתֶם לַעֲלֹת וּתְמָרוּ אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

to be bitter

וְלֹא אָבִיתֶם לַעֲלֹת וּתְמָרוּ אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

Rashi

ותמרו. לשון התרסה, התרסתם כנגד מאמרו:

И возроптали вы в шатрах ваших, и
говорили: по ненависти Превечного к
нам вывел Он нас из земли
Египетской, чтобы предать нас в руку
Эмореет, дабы истребить нас.

וְאַתְרַעַמְתוּן בְּמִשְׁכְּנֵיכֶם וְאַמְרַתוּן בְּדִסְגֵי יִי יְתָנָא
אַפְקָנָא מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמַמְסַר יְתָנָא בִּידָא
דְּאַמֹּרֶאָה לְשִׁיצִיּוּתָנָא

to grumble

וְתִרְגְּנוּ בְּאַהֲלֵיכֶם וְתֹאמְרוּ בְּשִׁנְאָת יְהוָה אֲתָנוּ 27

הוֹצִיאָנוּ מֵאַרְץ מִצְרַיִם לְתֵת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי
לְהַשְׁמִידָנוּ:

Rashi

וְתִרְגְּנוּ. לשון הרע, וכן דְּבָרֵי נִרְגָן (משלי יח, ח), אדם המוציא דבה:
בשנאת ה' אתנו. והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו, משל הדיוט אומר, מה דְּבָלְבָד על רְחֻמָּךְ מה דְּבָלְבִיָה עָלְךָ:
בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים. הוצאתו לשנאה היתה, משל למלך בשר ודם שהיו לו שני בנים, ויש לו שתי שדות
אחת של שְׁקִיָּא ואחת של בַּעַל, למי שהוא אוהב נותן של שקיָּא, ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל, ארץ מצרים של שקיָּא
היא, שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען:

Куда пойдем мы? Братья наши
сделали робким сердце наше, говоря:
народ, больше и рослее нас, города,
большие и укрепленные до небес,
также сынов Анаковых, видели мы
там.

לֹאן אֲנַחְנָא סְלִקִין אֲחֵנָא תְּבָרוּ יֵת לְבָנָא לְמִימַר עִם
רַב וְתִקְוִי מִנָּא קְרוֹין רַבְרָבִין וְכִרְיָכוֹן עַד צִית שְׁמִיָּא
וְאַף בְּנֵי גִבְרָאִי תִזְיָנָא תָּמֹן

to liquefy

where

אָנָּה | אֲנַחְנוּ עָלִים אֲחֵינוּ הַמָּסוּ אֶת־לִבֵּנוּ 28

to gather
grapes

לֹאֲמַר עִם גְּדוֹל וְרַם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת

giant-like

בְּשָׂמִים וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם:

Rashi

ערים גדולות ובצורות בשמים. דברו הכתובים לשון הקאי:

И я сказал вам: не страшитесь и не
бойтесь их.

וְאַמְרִית לָכוֹן לֹא תִתְּבָרוּן וְלֹא תִדְחִלוּן מִנְהוֹן

to awe or
to dread

וְאָמַר אֲלֵכֶם לֹא־ תַעֲרָצוּן וְלֹא־תִירָאוּן מֵהֶם: 29

Rashi

לא תערצון. לשון שבירה כתרגומו, ודומה לו בְּעָרוֹץ נִחָלִים לְשָׁכֵן (איוב ל, ו), לשבור נחלים:

Превечный, Бог ваш, шествующий
вперед вас, Он будет поборать за вас,
точно так, как Он делал с вами в
Египте пред глазами вашими,

יְיָ אֱלֹהֵינוּ דְּמַדְבֵּר קִדְמֵינוּ הוּא יָגִיחַ לָנוּ כָּל דֵּי
עֲבַד עִמָּנוּ בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵינוּ

30 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הֵלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלָּחֶם לָכֶם כָּל

אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם:

Rashi

ילחם לכם. בשבילכם:

И в сей пустыне, где ты видел, что
Превечный, Бог твой, носил тебя, как
человек носит сына своего, на всем
пути, который вы проходили, до
пришествия вашего на это место.

וּבְמִדְבָּרָא דִּי חֲזִיתָא דִּי סוֹבְרָךְ יְיָ אֱלֹהֵךְ כְּמָא דִּי
מְסוֹבֵר גְּבִירָא יְתִבְרָה בְּכָל אַרְחָא דִּי הִלַּכְתוּן עַד
מִיתִיכּוֹן עַד אֶתְרָא הָדִין

31 וּבְמִדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּאִשֶּׁר

יִשְׂאֵא־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתֶּם עַד־בְּאֵמֶם

עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה:

Rashi

ובמדבר אשר ראית. מוסב על מקרא שלמעלה הימנו, ככל אשר עשה אתכם במצרים, ועשה אף במדבר אשר ראית אשר
נשאך וגו':

כאשר ישא איש את בנו. כמו שפירשתי אצל ויסע מלאך האלהים הלך לפני מחנה ישראל וגו' (שמות יד, יט), משל למהלך
בדרך ובנו לפניו, באו לסטים לשבותו וכו':

В этом же деле вы не верите
Превечному, Богу вашему,

וּבְפִתְגָמָא הָדִין לִיתִיכּוֹן מְהִימְנִין בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהֵינוּ

32 וּבְדִבְרֵי הַזֶּה אֵינְכֶם מֵאֱמִינִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

Rashi

ובדבר הזה. שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ, אינכם מאמינים בו:

Шествующему впереди вас по пути,
чтобы усматривать вам место, где
остановиться вам, — в огне ночью,
чтобы указывать вам путь, по
которому вам идти, и в облаке днем.

די מדבר קדמיכון בארְחא לאתְקנאָה לְכוּן אַתְר בֵּית
מישרי לאשריויתכון בעמודא דאשְתא בְּלִילִיא
לאחזיויתכון בארְחא די תְּהִיכוּן בֵּה ובְּעִמּוּדא דַּעֲנָנָא
בִּימָמָא

לראותכם. כמו להראותכם, וכן לנחתם הדרך (שם יג, כא), וכן לשמע בקול תודה (תהלים כו, ז), וכן ללכת לגיד בין־ארְעא
(מלכים־ב ט, טו):

Rashi

И слышал Превечный голос речей
ваших, и разгневался, и поклялся,
сказав:

וישמיע קדם יי ית קל פתגמיכון ורגזו וקנים למימר

Не увидит никто из людей сих —
этого злого рода — прекрасной
земли, которую Я клялся дать отцам
вашим,

אם יחזי גבר בגבריא האלִין דְּרָא בִּישָׁא הִדִּין יִת
ארְעא טבָתָא דִּי קִימִית לְמַתָּן לְאַבְהָתָכוֹן

Исключая Калева, сына Иефуннина;
он увидит ее, ему Я дам землю, на
которой он ступал, и сынам его, за то,
что он вполне следовал Превечному.

אַלְהוּן כָּלֵב בֶּר יִפְנָה הוּא יִחְזֶנָה וְלֵה אֲתָן יִת אֲרְעָא
די דָּרָךְ בֵּה וְלִבְנוֹהִי חֲלָף דִּי אֲשָׁלִים בְּתֵר דַּחְלָתָא דִּי

33 הֵהָלֹךְ לִפְנֵיכֶם בְּדֶרֶךְ לְתוֹר לָכֶם מָקוֹם לְחַנּוּתְכֶם
to meander
about

בְּאֵשׁ | לִילָה לְרֹאשְׁתְּכֶם בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תִּלְכוּ־בָּהּ וּבַעֲנָן

by day
יוֹמָם :

34 וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר:

35 אִם־יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרַע הִנֵּה אֵת

הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁפָּעַתִּי לָתֵת לְאַבְתִּיכֶם:

36 זִוְלָתִּי כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה הוּא יִרְאֶנָּה וְלֹא־אֲתָן
except

אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרְדְּבָהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר מָלָא אַחֲרֵי

יְהוָה:

Rashi

אשר דרך בה. חבורו, שנאמר ויבא עד חֲבֵרוֹן (במדבר יג, כב):

На меня также разгневался
Превечный из-за вас, и сказал: и ты не
войдешь туда.

אף עלי הוה רגז מן קדם יי בְּדִילְכוֹן לְמִימָר אף את
לא תיעול תמן

37 גַּם־בִּי הִתְאַנַּף יְהוָה בְּגִלְלָתְכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה
a
circumstance to breathe
hard

לֹא־תִבָּא שָׁם:

Rashi

התאנף. נתמלא רוגז:

Иегошуа, сын Нунов, который стоит
пред тобою, он войдет туда, его
укрепи, ибо он передаст ее в удел
Израилю.

יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון דְּקָאִים קְדָמָךְ הוּא יִיעוֹל תָּמָן יְתֵה תִקָּף
אֲרִי הוּא יִחְסֹנְנָה לְיִשְׂרָאֵל

38 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון הָעֹמֵד לִפְנֵיךְ הוּא יָבֹא שָׁמָּה אִתּוֹ חֹזֶק

כִּי־הוּא יִנְחֲלֶנָּה אֶת־יִשְׂרָאֵל:

רביעי

Дети же ваши, о которых вы
говорили, что они сделаются
добычей, и сыны ваши, которые не
знают ныне ни добра ни зла, они
войдут туда, и им Я дам ее, и они
будут владеть ею.

וּטְפָלְכוֹן דִּי אֲמַרְתּוֹן לְבָזָא יִהְיוּ וּבְנִיכוֹן דִּי לֹא יָדְעוּ
יוֹמָא דִּין טב וּבִישׁ אָנוּן יַעֲלוּן לְתָמָן וְלִהְיוֹן אֲתִנְנָה
וְאָנוּן יִירְתֶּנָּה

39 וּטְפָלְכֶם וְאֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבָז וְיִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר
contempt children

לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרָע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֲתִנְנָהּ

וְהֵם יִירְשׁוּהָ:

А вы обратитесь и двиньтесь в
пустыню, по дороге к Черному
морю.

וְאַתֶּם פָּנוּ לָכֶם וְסַעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף:

40

Rashi

פנו לכם. אמרתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ אדום לצד צפון ליכנס לארץ, קלקלתם וגרמתם לכם עכוב:

פנו לכם. לאחוריתכם, ותלכו במדבר לצד ים סוף, שהמדבר שהיו הולכים בו לדרומה של הר שעיר, היה מפסיק בין ים סוף להר שעיר, עתה המשכו לצד הים ותסבבו את הר שעיר כל דרומו מן המערב למזרח:

Тогда вы отвечали и сказали мне:

согрешили мы пред Превечным; мы
взойдем и будем сражаться, как
повелел нам Превечный, Бог наш. И
препоясались вы каждый боевыми
доспехами своими, и вы были готовы
взойти на гору.

41 וַתַּעֲנוּ | וַתֹּאמְרוּ אֵלַי חֲטֵאנוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ נַעֲלֶה

to gird on

וְנִלָּחֲמֵנוּ כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחְגְּרוּ אִישׁ

אֶת־כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ וַתַּהֲיֵנוּ לַעֲלֹת הַהָרָה:

וְאַתְּבָתוֹן וְאַמְרָתוֹן לִי חֲבָנָא קָדָם יְיָ אֲנַחְנָא נִיֶּסֶק וְנִגִּיחַ
קָרֵב כָּל־דִּי פְקָדְנָא יְיָ אֱלֹהֵנָא וְזָרְזָתוֹן גִּבֹּר יֵת מְנִי
קָרְבָּה וְשָׂרִיתוֹן לְמִיֶּסֶק לְטוֹרָא

Rashi

ותהינו. לשון הנָנוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם (במדבר יד, מ), זה הלשון שאמרתם לשון הן, כלומר נזדמנתם:

Но Превечный сказал мне: скажи им:

не всходите и не сражайтесь, ибо

Меня нет среди вас, дабы вы не были
поражены пред врагами вашими.

42 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אָמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא תִלָּחֲמֻּם כִּי

אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגָּפּוּ לִפְנֵי אִיְבֵיכֶם:

וַיֹּאמֶר יְיָ לִי אָמַר לְהוֹן לֹא תִסָּקוּן וְלֹא תִגָּחוּן קָרֵב

אֲרִי לִית שְׂכִינָתִי שָׂרִיא בִּינִיכּוֹן וְלֹא תִתְּבָרוּן קָדָם

בְּעָלֵי דְבְּבִיכּוֹן

Rashi

לא תעלו. לא עלייה תהא לכם אלא ירידה:

И я говорил вам, но вы не послушали,
и воспротивились повелению
Превечного, и дерзновенно взошли
вы на гору.

ומללית עמכון ולא קבלתון וסרביתון על גזרת מימרא
דיי וארשעתון וסלקתון לטורא

И выступил Эморей, живший на этой
горе, против вас, и они преследовали
вас, как делают это пчелы, и гнали
вас у Сеира до Хормы.

ונפק אמרא דיתב בטורא ההוא לקדמותכון ורדפו
יתכון כמא די נתון דבריתא וטרדו יתכון בשעיר עד
חרמה

43 וְאָדְבַר אֲלֵיכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְתַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה
to be bitter
וְתִזְדּוּ וְתַעֲלֶה הָהָרָה:
to seethe

44 וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא לְקִרְאָתְכֶם וּרְדֹפוֹ

אֲתֶכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ אֲתֶכֶם
to bruise or violently... the bee
בְּשַׁעִיר עַד־חֶרְמָה:

Rashi

כאשר תעשינה הדבורים. מה הדבורה הזאת, כשהיא מכה את האדם מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים:

И снова восплакали вы пред
Превечным; но Превечный не
услышал вопля вашего, и не внял вам.

ותבתון ובכיתון קדם יי ולא קביל יי צלותכון ולא
אצית למליכון

45 וַתֵּשְׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא
הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם:

Rashi

ולא שמע ה' בקולכם. כביכול עשיתם מדת רחמיו כאילו אכזרי:

И пребывали вы в Кадеше дни
многие, столько дней, сколько
пребывали вы.

ויתבתון ברקם יומין סגיאין כיומא די יתבתון

46 וַתֵּשְׁבוּ בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים כַּיָּמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם:

Rashi

ותשבו בקדש ימים רבים. י"ט שנה, שנאמר כימים אשר ישבתם, בשאר המסעות, והם היו ל"ח שנה, י"ט מהם עשו בקדש,
וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, כמו שנאמר וינעם במדבר (שם לב, יג). כך מצאתי בסדר עולם:

דברים 2

И обратились мы и двинулись в
пустыню, по дороге к Черному
морю, как говорил мне Превечный; и
обходили мы гору Сеир дни многие.

וְאִתְּפִינָא וְנִטְלָנָא לְמַדְבָּרָא אֹרַח יְמָא דְסוּף כְּמָא דִּי
מְלִיל יִי עָמִי וְאַקְפָּנָא יְת טוֹרָא דְשַׁעִיר יוֹמִין סְגִיָּין

1 וַיָּפֶן וַנִּסַּע הַמִּדְבָּרָה דְרָךְ יַם־סוּף כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה

אֵלַי וַנִּסֵּב אֶת־הַר־שְׁעִיר יָמִים רַבִּים: (ס)

Rashi

ונפן ונסע המדברה. אילו לא חטאו, היו עוברים דרך הר שעיר ליכנס לארץ מן דרומו לצפון, ובשביל שקלקלו, הפכו לצד המדבר, שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר, והלכו אצל דרומו מן המערב למזרח. דרך ים סוף. דרך יציאתן ממצרים שהוא במקצוע דרומית מערבית, משם היו הולכים לצד המזרח: ונסב את הר שעיר. כל דרומו עד ארץ מואב:

חמישי

И сказал мне Превечный так:

וְאָמַר יִי לִי לְמִיָּמָר

2 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

Полно вам обходить эту гору,
обратитесь на север.

סְגִי לָכוֹן דְּאַקְפָּתוֹן יְת טוֹרָא הָדִין אִתְּפִינִי לָכוֹן צְפוֹנָא

3 רַב־לָכֶם סֵב אֶת־הָהָר הַזֶּה פָּנוּ לָכֶם צָפְנָה:

Rashi

פנו לכם צפנה. סובו לכם לרוח מזרחית, מן הדרום לצפון פניכם לצפון, נמצאו הולכין את רוח מזרחית, וזהו שנאמר וַיָּבֹא מִמְּזֶרַח שָׁמֶשׁ לְאַרְצָא מוֹאָב (שופטים יא, יח):

А народу прикажи так: вы проходите
мимо границ братьев ваших, сынов
Исавовых, живущих на Сеире, и они
убоятся вас, будьте однако весьма
осторожны.

וְיִתְּ עִמָּא פֶקֶד לְמִימַר אֶתוֹן עֲבָרִין בְּתַחוּם אַחוּכוֹן בְּנֵי
עֵשׂוֹ דִּיתְבִּין בְּשַׁעִיר וַיִּדְחִלוֹן מִנְכוֹן וְתִסְתַּמְרוֹן לְחֻדָּא

Rashi

ונשמרתם מאד. ומהו השמירה, אל תתגרו במ:

Не затевайте с ними войны, ибо Я не
дам вам от земли их ни на ступню
ноги, потому что в наследие Исаву Я
отдал гору Сеир.

לֹא תִתְגָּרוֹן בָּהוֹן אֲרִי לֹא אֶתֶן לָכוֹן מֵאַרְעֵהוֹן עַד
מִדְרָךְ פְּרִסַת רִגְלָא אֲרִי יִרְתָּא לַעֲשׂוֹ יְהִבִּית יֵת טוֹרָא
דְּשַׁעִיר

Rashi

עד מדרך כף רגל. אפילו מדרך כף רגל, כלומר אפילו דריסת הרגל איני מרשה לכם לעבור בארצם שלא ברשות. ומדרש
אגדה (תנחומא ישן דברים הוספה ו), עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים, שנאמר וְעָמְדוּ רִגְלָיו וגו' (זכריה יד, ד):
ירשה לעשו. מאברהם, עשרה עממים נתתי לו, שבעה לכם, וקיני וקניזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר (ב"ר מד, כג), אחד
מהם לעשו, ושנים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו אחותו היא, עשאו כבנו:

Пищу покупайте у них за серебро, и
ешьте, также воду приобретайте у
них за серебро, и пейте;

עבוֹרָא תִּבְנִין מִנְהוֹן בְּכֶסֶף אֶתִּיכְלוֹן וְאֶתִּיכְלוֹן וְאֶתִּיכְלוֹן
מִנְהוֹן בְּכֶסֶף וְתִשְׁתִּין

Rashi

תכרו. לשון מקח, וכן אֶשְׁר פָּרִיתִי לִי (בראשית נ, ה), שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה (ר"ה כו.).

4 וְאַתְּהֶעֱמֹ צוֹ לֵאמֹר אַתֶּם עֲבָרִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם
בְּנֵי־עֵשׂוֹ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר וַיִּירָאוּ מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד:

5 אֶל־ תִּתְגָּרוּ ^{properly} בָּם כִּי לֹא־אֶתֶן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד
מִדְרָךְ ^{path} כַּף־רִגְלִי כִי־ ^{something occupied} יִרְשָׁה לַעֲשׂוֹ נָתַתִּי אֶת־הָרִ

שַׁעִיר:

6 אֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם בְּכֶסֶף וְאֲכַלְתֶּם וְגַם־מֵיִם
תִּכְרוּ ^{to purchase} מֵאֲתֶם בְּכֶסֶף וְשִׁתִּיתֶם:

Ибо Превечный, Бог твой,
благословил тебя во всяком деле рук
твоих, Он благоприятствовал
странствованию твоему по великой
пустыне этой; уже сорок лет
Превечный, Бог твой, с тобою,
недостатка не имел ты ни в чем.

ארי יי אלהיך ברכך בכל עבד ידך ספק לך צרכך
במהך ית מדברא רבא הדיו דנן ארבעין שנין
מימרא דיי אלהיך בסעודך לא מנעתא מדעם

Rashi

כי ה' אלהיך ברכך. לפיכך לא תכפו (ס"א תכפרו) את טובתו להראות כאילו אתם עניים, אלא הראו עצמכם עשירים:

И отошли мы прочь от братьев
наших, сынов Исавовых, живущих на
Сеире, от дороги чрез равнину, от
Айлата и Эцион-Гевера. И
поворотили мы и пошли по дороге к
пустыне Моава.

ועברנא מלות אחונא בני עשו דיתבין בשעיר מאורח
מישרא מאילת ומעציון גבר ואתפנינא ועברנא אורח
מדברא דמואב

Rashi

ונפן ונעבור. לצד צפון, הפכנו פנים להלוך רוח מזרחית:

7 כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יָדַע לְכַתֹּרְךָ
אֶת־הַמְדַּבֵּר הַגָּדֹל הַזֶּה יָהּ | אַרְבָּעִים שָׁנָה יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסְרָת דְּבַר:

8 וְנַעֲבֹר מֵאֵת אַחֵינוּ בְּנֵי־עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר מַדְרָךְ
הָעֶרְבָה מֵאֵילַת וּמֵעֲצִיֹן גִּבֹּר (ס) וְנָפִן וְנַעֲבֹר דֶּרֶךְ
מְדִבְרַ מוֹאָב:

И сказал мне Превечный: не враждуй
с Моавом, и не затевай с ним войны,
ибо не дам тебе от земли его ничего в
наследие, потому что сынам Лотовым
Я отдал Ар в наследие.

וַיֹּאמֶר יְיָ לִי לֹא תִצּוּר עַל מוֹאָבָי וְלֹא תִתְגַּרֵּי לְמַעַבְד
עֲמֹהוֹן קָרֵב אֲרִי לֹא אֶתֶן לָךְ מֵאֶרֶץ יִרְתָּא אֲרִי לְבָנִי
לוֹט יִהְיֶה יֵת לְחֵיֶת יִרְתָּא

9 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל־תִּצֹר אֶת־מוֹאָב וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם
מִלְחָמָה כִּי לֹא־אֶתֶן לְךָ מֵאֶרֶצוֹ יִרְשָׁה כִּי לְבָנֵי־לוֹט
נִתַּתִּי אֶת־עַר יִרְשָׁה:

Rashi

ואל תתגר וגו'. לא אסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מִירָאִים היו אותם ונראים להם כשהם מזויינים, לפיכך כתיב וַיִּגַּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם (במדבר כב, ג), שהיו שוללים ובוזים אותם, אבל בבני עמון נאמר וְאֶל תִּתְגַּר בָּם (להלן פסוק יט), שום גרוי, בשכר צניעות אמם, שלא פרסמה על אביה כמו שעשתה הבכירה, שקראה שם בנה מואב (ב"ק לח:):
ער. שם המדינה:

— Эмеи прежде жили там, народ
великий и многочисленный и
рослый, как Анакеи.

אִמְתָּנִי מִלְקָדְמִין יְתִיבוּ בָּהּ עַם רַב וְסָגִי וְתִקְיָה
כְּגִבְרִיא

giant-like
10 הָאֲמִים לְפָנִים יֵשְׁבוּ בָּהּ עַם גָּדוֹל וְרַב וְרָם כְּעֲנָקִים:

Rashi

האמים לפנים וגו'. אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לו לאברהם, לפי שהאמים שהם רפאים ישבו בה לפנים, אבל לא זו היא, כי אותם רפאים הורשתי מפני בני לוט, והושבתים תחתם:

Рефаеями считались и они, подобно
Анакеям, но Моавитяне называли их
Эмеями.

גִּבְרִין מִתְחַשְׁבִּין אִף אֲנֹן כְּגִבְרִיא וּמוֹאָבָי קָרֹן לְהוֹן
אִמְתָּנִי

Moabite
11 רָפָאִים יִחַשְׁבוּ אִף־הֵם כְּעֲנָקִים וְהַמֹּאָבִיִּם יִקְרְאוּ לָהֶם

אָמִים:

רפאים יחשבו וגו'. רפאים היו נחשבים אותם אמים, כענקים הנקראים רפאים, על שם שכל הרואה אותם ידיו מתרפות:
אמים. על שם שאימתם מוטלת על הבריות, וכן ובשעיר ישבו החורים ונתתם לבני עשו:

Rashi

А на Сеире жили прежде Хореи, но
сыны Исавовы изгнали их, и
истребили их пред собою, и
поселились на месте их, как сделал
Израиль с землею владения своего,
которую дал им Превечный. —

ובשעיר יתיבו חראי מלמדמין ובני עשו תרכנו
ושצנו מלמדמיהון ויתבו באתרהון כמא די עבד
ישראל לארעא ירתתה דיהב יי להון

a Chorite
or
aboriginal...

12 ובשעיר ישובו החרים לפני ובני עשו יירשום

וישמידום מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה ישראל

לארץ ירשתו אשר נתן יהוה להם:

Rashi

יירשום. לשון הווה, כלומר נתתי בהם כח שהיו מורשים אותם והולכים:

И так, встаньте и переправьтесь чрез
поток Зеред. И мы переправились
чрез поток Зеред.

כען קומו ועברו לכוון ית נחלא דזרד ועברנא ית
נחלא דזרד

13 עתה קמו ועברו לכם את-נחל זרד ונעבר את-נחל

זרד:

Времени же, которое мы
странствовали от Кадеш-Барнеи, до
того, когда переправились чрез поток
Зеред, было тридцать восемь лет,
пока не извелось все поколение
способных к войне людей из среды
стана, как клялся им Превечный.

וימא די הלכנא מרקם גיאה עד די עברנא ית
נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דספ כל דרא גברי
מגיחי קרבא מגו משריתא כמא די קיים יי להון

14 והימים אשר-הלכנו | מקדש ברנע עד אשר-עברנו

את-נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד-תם כל-הדור

אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה

להם:

Да и рука Превечного была на них
для истребления их из среды стана,
пока они не извелись.

15 וגם יד־יהוה היתה בָּם לְהַמָּם מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה עַד

תָּמָם:

וְאַף מָחָא מִן קֶדָם יְיָ הָיָה בְּהוֹן לְשִׁצִּיתָהוֹן מִגֹּ
מִשְׁרִיתָא עַד דְּשְׁלִימוֹ

Rashi

היתה בם. למהר ולהומם בתוך מ' שנה, שלא יגרמו לבניהם עוד להתעכב במדבר:

И было, когда все способные к войне
люди извелись смертию из среды
народа,

16 וַיְהִי כַאֲשֶׁר־תָּמוּ כָּל־אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת מִקֶּרֶב

הָעָם: (ס)

וַהֲוָה כִּד שְׁלִימוֹ כָּל גְּבָרֵי מִגִּיחֵי קֶרְבָּא לְמַמַּת מִגֹּ
עֲמָא

Rashi

ויהי כאשר תמו וגו' וידבר ה' אלי וגו'. אבל משילוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפרשה זו וידבר, אלא ויאמר, ללמדך שכל
ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים, לא נתיחד עמו הדבור בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת, ללמדך שאין השכינה שורה על
הנביאים, אלא בשביל ישראל:
אנשי המלחמה. מבן עשרים שנה היוצאים בצבא:

Говорил мне Превечный, и сказал:

17 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יְיָ עָמִי לְמִימָר

Ты переходишь ныне Моавитскую
границу, Ar,

18 אֹתָהּ עֹבֵר הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־עַר:

אֶת עֹבֵר יוֹמָא דִּין יֵת תְּחוּם מוֹאָב יֵת לְחֵית

Rashi

אתה עובר היום את גבול מואב וגו' וקרבת מול בני עמון וגו'. מכאן שארץ עמון לצד צפון:

И приближаешься к сынам
Аммоновым; не враждуй с ними, и не
затевай с ними войны, ибо не дам
тебе из земли сынов Аммоновых в
наследие, потому что сынам Лотовым
я отдал ее в наследие.

וְתִקְרַב לְקִבֵּל בְּנֵי עַמּוֹן לֹא תִצּוֹר עֲלֵיהֶן וְלֹא תִתְגַּרֵּי
לְמַעַבְד עִמָּהֶן קָרַב אָרִי לֹא אֶתֶן מֵאֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן
לְךָ יִרְתָּא אָרִי לְבְנֵי לוֹט יְהִי בֵיתָהּ יִרְתָּא

— Землею Рефаев считается и она;
Рефаеи жили на ней прежде, и
Аммонитяне называли их
Замзуммеями.

אֶרֶץ גְּבֻרָא מִתְחַשְׁבָּא אִף הִיא גְּבֻרִין יְתִיבוּ בָּהּ
מִלְקָדְמִין וְעַמּוֹנָאִי קְרוּ לְהוֹן חֲשָׁבְנִי

ארץ רפאים תחשב. ארץ רפאים נחשבת אף היא, לפי שהרפאים ישבו בה לפנים, אבל לא זו היא שנתתי לאברהם:

Народ великий и многочисленный и
рослый, как Анакеи; но Превечный
истребил их пред ними, и они
изгнали их, и поселились на месте их,

עִם רַב וְסִגִּי וְתִקְיָה כְּגִבְרִיא וְשִׁצְנוֹן יִי מִקְדָּם יְהוֹן
וְתִרְכְּנוֹן וְיִתִּיבוּ בְּאַתְרֵיהֶן

19 וְקִרְבָּתָּ מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־תִּצָּרֶם וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם כִּי

לֹא־אֶתֶן מֵאֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ יִרְשָׁה כִּי לְבְנֵי־לוֹט

נִתְּתִיהָ יִרְשָׁה:

20 אֶרֶץ־רְפָאִים תִּחְשַׁב אִף־הִוא רְפָאִים יִשְׁבוּ־בָּהּ לַפְּנִים

Ammonite

וְהָעַמּוֹנִים יִקְרְאוּ לָהֶם זִמְזָמִים:

Rashi

21 עִם גָּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעֲנָקִים וַיִּשְׁמִידֵם יְהוָה מִפְּנֵיהֶם

וַיִּירָשֻׁם וַיִּשְׁבוּ תַּחְתָּם:

Как Он сделал для сынов Исавовых,
живущих на Сеире, истребив пред
ними Хореев, и они изгнали их, и
поселились на месте их, что и
доныне.

כָּמָא דִּי עֲבַד לְבָנֵי עֲשׂוֹ דִּיתְבוּן בְּשַׁעִיר דִּי שְׂצִי יִת
חֹרָאֵי מִקְדָּמֵיהוֹן וְתַרְכְּנוֹן וִיתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן עַד יוֹמָא
הַדִּין

Аввеев же, живших в селениях до
Газы, Кафторей, вышедшие из
Кафтора, истребили, и поселились на
месте их. —

וְעֹאֲזֵי דִיתְבִּין בְּדַפְיָהּ עַד עֵזָה קַפּוֹטְקָאֵי דְנַפְקוּ
מִקַּפּוֹטְקָאֵי שְׂצִיּוֹנוֹן וִיתִיבוּ בְּאַתְרֵיהוֹן

22 כָּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבָנֵי עֲשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר אֲשֶׁר הָשְׁמִיד

אֶת־הַחֹרִי מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשׁוּם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם

הַזֶּה:

^a
Caphthorite
or native
of...

Chatserim

23 וְהָעָם הַיִּשְׁבִּים בְּחִצְרִים עַד־עֵזָה כְּפָתָרִים

הַיִּצְאִים מִכְּפָתוֹר הַשְּׁמִידִם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם:

Rashi

והעמים היושבים בחצרים וגו'. עמים מפלשתים הם, שעמהם הם נחשבים בספר יהושע, (יג, ג) שנאמר חֲמִשָּׁת סָרְנֵי פְלִשְׁתִּים
הָעֻזִּי וְהָאֲשֻׁדִּי הָאֲשֻׁקְלוֹנִי הַגָּתִי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעָם, ומפני השבועה שנשבע אברהם לאבימלך, לא יכלו ישראל להוציא ארצם
מידם (חולין ס:), והבאתי עליהם כפתורים והשמידום וישבו תחתם, ועכשיו אתם מותרים לקחתה מידם:

Встаньте, двиньтесь и перейдите
поток Арнон. Вот, Я предаю в руку
твою Сихона, царя Хешбонского,
Эморея, и землю его; начинай
овладевать, и затей с ним войну.

קוּמוּ טוּלוּ וְעַבְרוּ יֵת נַחֲלָא דְאַרְנוֹן חֲזִי דְמַסְרִית בִּידֶךָ
יֵת סִיחוֹן מֶלֶכָא דְחֶשְׁבוֹן אֱמוֹרָאָה וְיֵת אֶרֶעָה שְׂרִי
לְתַרְכוּתָהּ וְאַתְגְּרִי לְמַעַבְד עִמָּה קָרְבָא

24 קוּמוּ סָעוּ וְעַבְרוּ אֶת־נַחֲל אֲרֹנָן רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ

אֶת־סִיחוֹן מֶלֶךְ־חֶשְׁבוֹן הָאֱמֹרִי וְאֶת־אֶרְצוֹ הַחֵל רָשׁ

וְהִתְגַּר בּוֹ מִלְחָמָה:

Сегодня начну я наводить страх и
ужас пред тобою на народы под всем
небом; те, которые услышат слух о
тебе, вострепещут и ужаснутся тебя.

יומא הדין אשרי למתו זעתך ודחלתך על אפי עממיא
די תחות כל שמיא די ישמעון שמעך ויועון וידחלון
מן קדמך

25 היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על-פני העמים

תחת כל-השמים אשר ישמעון שמעך וירגזו ויחלו
to quiver

מפניך:

Rashi

תחת כל השמים. למד, שעמדה חמה למשה ביום מלחמת עוג (ס"א סיחון), ונודע הדבר תחת כל השמים (תענית כ. ע"ז

כה):

И послал я послов из пустыни
Кедемот к Сихону, царю
Хешбонскому, со словами мира, и
сказал:

ושלחית אנגדין ממדברא דקדמות לות סיחון מלכא
דחשבון פתגמי שלמא למימר

26 ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל-סיחון מלך

חשבון דברי שלום לאמר:

Rashi

ממדבר קדמות. אע"פ שלא צוני המקום לקרוא לסיחון לשלום, למדתי ממדבר סיני, מן התורה שקדמה לעולם, כשבא
הקב"ה ליתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל, וגלוי לפניו שלא יקבלוה, ואעפ"כ פתח להם בשלום, אף אני קדמתי את
סיחון בדברי שלום. דבר אחר ממדבר קדמות, ממך למדתי שקדמת לעולם, יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את
המצריים, אלא שלחתני מן המדבר אל פרעה, לאמר שלח את עמי במתון:

Позволь мне пройти чрез землю
твою; прямою дорогою пойду я, не
сворочу ни направо, ни налево.

אעבר בארעך בארחה בזל לא אסטי ימינא
ושמאלא

27 אעברה בארעך בדרךך בדרךך לא אסור ימין

left

ושמאל:

Пищу за серебро будешь продавать
мне, и я буду есть, и воду за серебро
будешь давать мне, и я буду пить,
пройду только пешком,

עבורא בכסףא תזבן לי ואיכול ומיא בכסףא תתן לי
ואשתי לחוד אעבר ברגלי

— Как поступали со мною сыны
Исавовы, живущие на Сеире, и
Моавитяне, живущие в Аре, — доколе
не перейду Иордана, в землю,
которую Превечный, Бог наш, дает
нам.

כמא די עבדו לי בני עשו דיתבין בשעיר ומואבאי
דיתבין בלחית עד דאעבר ית ירדנא לארעא דיי
אלהנא יהב לנא

Rashi

כאשר עשו לי בני עשו. לא לענין לעבור את ארצם, אלא לענין מכר אוכל ומים:

עד אשר אעבור את הירדן. מוסב על אעברה בארצך:

Но Сихон, царь Хешбонский, не хотел
позволить нам пройти чрез него,
потому что Превечный, Бог твой,
ожесточил дух его и сделал
непреклонным сердце его, чтобы
предать его в руку твою, как это и
ныне.

ולא אבי סихון מלכא דחשבון למשבקנא למעבר
בתחומה ארי אקשי יי אלהך ית רוחה ותקיף ית
לבה בדיל לממסרה בידך כיומא הדין

28 אכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי
ושתי רק אעברה ברגלי:

29 כאשר עשו לי בני עשו השבים בשעיר והמואבים
השבים בער עד אשר אעבר את הירדן אל הארץ
אשר יהיה אלהינו נתן לנו:

30 ולא אבה סיוח מלך חשבון העברנו בו כיהקשה
יהיה אלהיך את רוחו ואמץ ^{to be alert} את לבבו למען תתן
בידך כיום הזה: (ס)

שישי

И сказал мне Превечный: вот, Я
 начинаю предавать тебе Сихона и
 землю его; начинай овладевать, чтобы
 завладеть землею его.

ואמר יי לי חזי שריתי לממסר קדמך ית סיחון וית
 ארעה שרי לתרכותה למירת ית ארעה

Rashi

החלתי תת לפניך. כפה שר של אמוריים של מעלה תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו:

И выступил Сихон против нас, он и
 весь народ его, на сражение к Ягце.

ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמה לאגחא קרבא
 ליהז

Rashi

ויצא סיחון. לא שלח בשביל עוג לעזור לו, ללמדך שלא היו צריכין זה לזה:

И предал его нам Превечный, Бог
 наш, и мы поразили его и сынов его и
 народ его.

ומסרה יי אלהנא קדמנא ומחנא יתה וית בנוהי וית
 כל עמה

and they
gave him

33 ויתנהו יהוה אלהינו לפנינו ונך אתו ואת-בנו

[בניו] ואת-כל-עמו:

Rashi

ואת בניו. בנו כתיב, שהיה לו בן גבור כמותו:

И завоевали мы в то время все города
его, и предали заклятию каждый
город: мужчин и женщин и детей; мы
не оставили никого, кто уцелел бы.

וּכְבַּשְׁנָא יֵת כָּל קְרוֹוָהי בְּעֶדְנָא הָהִיא וְגַמְרָנָא יֵת כָּל
קְרוֹי גְּבֵרִיא וְנִשְׂיָא וְטַפָּלָא לָא אֲשָׁאֲרָנָא מִשְׁזַב

34 וַנִּלְכְּדָ אֶת־כָּל־עָרָיו בְּעֵת הַהוּא וַנַּחֲרֵם אֶת־כָּל־עִיר
מֵתָם וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף לֹא הִשְׁאָרְנוּ שְׂרִיד:

children

Rashi

מתם. אנשים, בביזת סיחון נאמר בזונו לנו, לשון ביזה, שהיתה חביבה עליהם ובוזזים איש לו, וכשבאו לביזת עוג כבר היו
שבעים ומלאים, והיתה בזויה בעיניהם, ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים ולא נטלו כי אם כסף וזהב, לכך נאמר בזונו לנו לשון
בזיון, כך נדרש בספרי (בלק קלא) בפ' וישב ישראל בשטים (במדבר כה, א):

Только скот мы забрали для себя,
также и добычу в городах, которые
мы завоевали;

לְחֹד בְּעִירָא בְּזָנָא לָנָא וְעַדִּי קְרוֹיָא דִּי כְּבַשְׁנָא

35 רַק הַבְּהֵמָה בְּזִזְנוּ לָנוּ וְשָׁלַל הָעָרִים אֲשֶׁר לָכְדָנוּ:

to plunder

От Ароера, что на берегу потока
Арнона, и от города, что на долине,
до Гилеада, не было крепости,
которая была бы неприступна для
нас: все предал нам Превечный, Бог
наш.

מְעָרְעַר דִּי עַל כִּיף נַחֲלָא דְאַרְנוֹ וְקִרְתָּא דִּי בְּנַחֲלָא
וְעַד גִּלְעָד לֹא הָיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר שְׂגָבָה מִמֶּנּוּ
מִסֵּר יי אֱלֹהֵנָא קְדָמָנָא

36 מְעָרְעַר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־נַחַל אֲרֹנוֹ וְהָעִיר אֲשֶׁר בְּנַחַל

to be lofty

וְעַד־הַגִּלְעָד לֹא הָיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר שְׂגָבָה מִמֶּנּוּ

אֶת־הַכָּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ:

Только к земле Аммонитян ты не
подходил, ни ко всему берегу потока
Иабока, ни к городам нагорным,
ниже ко всему, к чему — запретил
Превечный, Бог наш.

לְחֹד לְאַרְעַא בְּנֵי עַמּוֹן לֹא קָרַבְתָּא כָּל כִּי נָחֵל
יִבְקָא וְקִרְוֵי טוֹרָא וְכָל דִּי פָקִיד יְיָ אֱלֹהֵנָא

37 רַק אֶל־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לֹא קָרַבְתָּ כָּל־יַד נָחַל יִבְקַ וְעָרֵי

הַהָר וְכָל אֲשֶׁר־צֻוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

Rashi

כל יד נחל יבק. כל אצל נחל יבק:

וכל אשר צוה ה' אלהינו. שלא לכבוש, הנחנו:

דברים 3

И обратились мы и взошли по дороге
к Башану. И выступил Ог, царь
Башанский, против нас, он и весь
народ его, на сражение при Эдреи.

וְאַתְפַּנִּינָא וְסִלְקְנָא אֶרֶח דְּמַתְנָן וְנִפְק עוֹג מֶלֶכָא
דְּמַתְנָן לְקַדְמוֹתָנָא הוּא וְכָל עַמָּה לְאַגְחָא קָרְבָא
אֶדְרַעִי

1 וַנִּפְּן וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לְקִרְיַתְנוּ

הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמִלְחָמָה אֶדְרַעִי:

Rashi

ונפן ונעל. כל צד צפון הוא עלייה:

И сказал мне Превечный: не бойся
его, ибо в руку твою Я предал его и
весь народ его и землю его, и ты
поступишь с ним, как ты поступил с
Сихоном, царем Эморейским,
который жил в Хешбоне.

וַאֲמַר יי לִי לֹא תִדְחַל מִנִּיה אֲרִי בִידְךָ מִסְרִית יְתֵה
וְיֵת כָּל עַמָּה וְיֵת אֶרֶצָהּ וְתַעֲבֹד לָהּ כְּמֵא דִּי עֲבַדְתָּא
לְסִיחֹן מֶלֶכָא דְאַמְרָאָה דִּי יֵתב בְּחֶשְׁבוֹן

Rashi

אל תירא אותו. (נדה סא.) ובסיחון לא הוצרך לומר אל תירא אותו, אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששמש
לאברהם, שנאמר וַיָּבֹא הַפְּלִיט (בראשית יד, יג), והוא עוג:

И предал Превечный, Бог наш, в руку
нашу и Ога, царя Башанского, и весь
народ его, и мы поразили его, так что
не оставили ему никого, кто уцелел
бы.

וּמִסֵּר יי אֶלְהֵנָא בִידְנָא אֲפִי יֵת עֹוג מֶלֶכָא דְּמִתְנֹן וְיֵת
כָּל עַמָּה וּמִחְנוֹהִי עַד דְּלֹא אֲשַׁתָּאר לָהּ מִשְׁזֹב

И завоевали мы в то время все города
его, не было крепости, которой мы не
взяли бы у них, шестьдесят городов,
всю полосу Аргов, царство Ога в
Башане.

וּכְבִּשְׁנָא יֵת כָּל קְרוֹוְהִי בְּעֵדְנָא הֵהִיא לֹא הָוֵת קְרָתָא
דִּי לֹא נִסְבְּנָא מִנְהוֹן שְׁתִּין קְרוֹוִין כָּל בֵּית פְּלֹךְ טְרָכוֹנָא
מִלְכוּתָא דְּעֹוג בְּמִתְנֹן

2 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ

וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וְאֶת-אֶרְצוֹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עַשִּׂיתָ לְסִיחֹן

מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן:

3 וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ גַם אֶת-עֹוג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן

וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וַנִּכְהוּ עַד-בְּלֹתִי הַשְׁאִיר-לוֹ שְׂרִיד:

4 וַנִּלְכֹּד אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא לֹא הָיְתָה קְרִיָּה אֲשֶׁר

לֹא-לָקַחְנוּ מֵאֲתָם שְׁשִׁים עִיר כָּל-חֶבְל אֲרָגָב מִמְּלֶכֶת

עֹוג בְּבָשָׁן:

Rashi

חבל ארגב. מתרגמינן בית פֿלדֿ טָרְכוֹנָא, וראיתי תרגום ירושלמי (תרגום שני א, ג) במגלת אסתר קורא פלטין טרכונין, למדתי חבל ארגוב הפרכיא היכל מלך, כלומר שהמלכות נקראת על שמה, וכן את הארגוב דמלכים, אצל היכל מלך הָרְגוּ פקח בן רמליהו לַפְקַחִיה (מלכים ב טו, כה), למדתי שכך נקראת שם ההפרכיא:

Все эти города укреплены были
стенами высокими, воротами и
запорами, кроме городов открытых,
весьма многих.

5 כָּל־אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרוֹת חוֹמָה גְּבוּהָ דִלְתֵּימַם וּבָרִיחַ
לְבַד מַעְרֵי הַפְּרָזִי הָרְבֵּה מְאֹד:
to gather grapes
a rustic

כָּל אֵלֶּיךָ קָרוֹן כְּרִיכֹן מִקֶּפֶן שׁוּר רֶם דִּילְהֹן דָּשִׁין
וְעִבְרִין בַּר מִקְרוֹי פִּצְחִיא סְגִי לַחֲדָא

Rashi
מערי הפרזי. פרזות ופתוחות בלא חומה, וכן פרזות תִּשָּׁב יְרוּשָׁלַם (זכריה ב, ח):

И предали мы их заклетию, как мы
поступили с Сихоном, царем
Хешбонским, застав каждый город:
мущин, женщин и детей.

6 וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן הַחֶרֶם
כָּל־עִיר מִתָּם הַנָּשִׁים וְהַטָּף:

וְגִמְרָנָא יִתְהוֹן כְּמָא דִּי עִבְדְנָא לְסִיחֹן מֶלֶךְא דְחֶשְׁבוֹן
גִּמְר כָּל קְרוֹי גְּבִרְיָא נְשִׂיא וְטַפְלָא

Rashi
החרם. לשון הוה, הלוח וכלות:

Но весь скот и добычу в городах
забрали мы для себя.

7 וְכָל־הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעָרִים בְּזוּנוֹ לָנוּ:

וְכָל בְּעִירָא וְעַדִּי קְרוֹיָא בְּזָנָא לָנָא

Так взяли мы в то время землю из рук
двух царей Эморейских, что по эту
сторону Иордана, от потока Арнона
до горы Хермона;

וּנְסַבְנָא בְּעֵדְנָא הָהִיא יַת אֲרַעָא מִיַּד תְּרִין מַלְכֵי
אֲמֻרָאָה דִּי בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא מִנְחָלָא דְאַרְנֹן עַד טוֹרָא
דְחֶרְמוֹן

8 וְנָקַח בְּעֵת הַהוּא אֶת־הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי
אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנְּחַל אֲרֹנָן עַד־הַר חֶרְמוֹן:

Rashi
מיד. מרשות:

— Сидоняне называют Хермон
Сирионом, а Эмореи называют его
Сениром; —

צִידְנָא קְרָאָן לְחֶרְמוֹן סְרִין וְאֲמֻרָאִי קְרָאָן לֵה טוֹר
תְּלָגָא

9 צִידְנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שְׂרִין וְהָאֲמֹרִי יִקְרְאוּ־לּוֹ
a Tsidonian
or
inhabitant...

שְׁנִיר:

Rashi
צידנים יקראו לחרמון וגו'. ובמקום אחר הוא אומר ועד הר שיאן הוא חרמון (לקמן ד, מח), הרי לו ארבעה שמות, למה
הוצרכו ליכתב, להגיד שבח ארץ ישראל שהיו ארבע מלכיות מתפארות בכך, זו אומרת על שמי יקרא וזו אומרת על שמי
יקרא:

שניר. הוא שלג בלשון אשכנז (שנעע) ובלשון כנען:

Все города равнины и весь Гилеад и
весь Башан до Салхи и Эдреи, города
царства Ога в Башане.

כָּל קְרוֹי מִישָׁרָא וְכָל גִּלְעָד וְכָל מְתָנָן עַד סִלְכָּה
וְאֲדָרְעֵי קְרוֹי מְלָכוּתָא דְעוֹג בְּמְתָנָן

10 כָּל | עָרֵי הַמִּישֹׁר ^{plain} וְכָל־הַגִּלְעָד וְכָל־הַבְּשָׁן עַד־סִלְכָּה
וְאֲדָרְעֵי עָרֵי מַמְלַכַת עוֹג בְּבָשָׁן:

Ибо только Ог, царь Башанский,
оставался от остатка Рафаев. Вот, одр
его — одр железный, и теперь он в
Раббе сынов Аммоновых, девять
локтей длина его и четыре локтя
ширина его, по локтю человеческому.

אָרי לְחֹד עֹג מִלְכָּא דְּמִתְנֵן אֲשֶׁתָּאֵר מִשְׁאָר גְּבֵרִיא
הָא עֲרֶסָה עֲרֶסָא דְּפְרִזְלָא הָלָא הִיא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן
תִּשְׁעָא אַמִּין אֲרַכָּה וְאַרְבַּע אַמִּין פְּתִיָּה בְּאַמַּת מֶלֶךְ

11 כִּי רַק־עֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֵּתֵר הָרַפָּאִים הַנֶּה

עֲרֶשׁוּ ^{bed} עֲרֶשׁ בְּרִזְלָא הָלָא הִיא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן תִּשְׁעָא

אַמּוֹת אֲרַכָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רַחְבָּה בְּאַמַּת־אִישׁ:

Rashi

מיתר הרפאים. שהרגו אמרפל וחביריו בעשתרות קרנים, והוא פלט מן המלחמה, שנאמר וַיָּבֹא הַפְּלִיט (בראשית יד, יג), זהו

עוג (נדה סא.):

באמת איש. באמת עוג:

Этой-то землю овладели мы в то
время; начиная же от Ароэра, что у
потока Арнона, и половину горы
Гилеада и города её отдал я
Рувимитам и Гадитам.

וְיַת אֶרֶעָא הָדָא יְרִיתְנָא בְּעֵדְנָא הֵיא מַעְרַעַר דִּי עַל
נַחְלָא דְאַרְנֹן וּפְלָגוֹת טוּרָא דְגִלְעָד וְקְרוּוֹהִי יְהֻבִּית
לְשִׁבְטָא דְרָאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד

12 וְאֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשְׁנוּ בְּעֵת הַהִוא מַעְרַעַר

אֲשֶׁר־עַל־נַחַל אֲרֹנָן וְחֻצֵי הַר־הַגִּלְעָד וְעָרָיו נָתַתִּי

a
Reubenite
or
descendant...

לְרָאוּבֵן וּלְגָדִי:

Rashi

ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא. האמורה למעלה, מנחל ארנון ועד הר חרמון:

מערער אשר על נחל ארנון. אינו מחובר לראשו של מקרא אלא לסופו, על נתתי לראובני ולגדי, אבל לענין ירושה עד הר

חרמון היה:

А остаток от Гилеада и весь Башан,
царство Ога, отдал я половине колена
Манасиина; вся полоса Аргов со всем
Башаном, она-то называется землею
Рафаев.

וּשְׂאֵר גִּלְעָד וְכָל מַתָּנָן מְלֻכּוֹתָא דְעוֹג יְהִיבִית לְפִלְגוֹת
שְׁבִטָא דְמְנַשֶּׁה כָּל בֵּית פִּלֵּף טָרְכוֹנָא לְכָל מַתָּנָן
הָהוּא מִתְקַרֵּי אֶרְעָא גְבִרְיָא

Rashi

ההוא יקרא ארץ רפאים. היא אותה שנתתי לאברהם:

Иаир, сын Манасии, взял всю полосу
Аргов до области Гешуреев и
Маахатеев, и назвал их, этот Башан,
по имени своему, селениями
Иаириными, что и доныне.

יְאִיר בֶּר מְנַשֶּׁה נָסִיב יֵת כָּל בֵּית פִּלֵּף טָרְכוֹנָא עַד
תְּחוֹם גְּשׁוּרָאָה וְאַפְקִירוֹס וְקָרָא יְתֵהוֹן עַל שְׁמֵהּ יֵת
מַתָּנָן כְּפָרְנֵי יְאִיר עַד יוֹמָא הָדִין

13 וַיֵּתֶר הַגִּלְעָד וְכָל־הַבָּשָׁן מִמְּלֶכֶת עוֹג נָתַתִּי לַחֲצֵי שְׁבִט

הַמְנַשֶּׁה כָּל חֶבֶל הָאָרֶז לְכָל־הַבָּשָׁן הַהוּא יִקְרָא

אֶרֶץ רַפָּאִים:

14 יְאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת־כָּל־חֶבֶל אֶרֶז עַד־גְּבוּל

הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכִי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל־שְׁמוֹ אֶת־הַבָּשָׁן

a a Geshurite
Maakathite or...

lower
חֲנוֹת יְאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

שביעי

А Махиру дал я Гилеад.

וּלְמַכִּיר יְהִיבִית יֵת גִּלְעָד

15 וּלְמַכִּיר נָתַתִּי אֶת־הַגִּלְעָד:

Рувимитам же и Гадитам дал я от
Гилеада до потока Арнона, что по
середине равнины, и между, до потока
Иабока, границы сынов Аммоновых,

16 וְלְרֵאוּבֵנִי וְלְגָדִי נָתַתִּי מִן־הַגִּלְעָד וְעַד־נַחַל אַרְנוֹן תּוֹךְ

הַנַּחַל וְגַבְלָה וְעַד יֶבֶק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:

וְלִשְׁבָטָא דְרֵאוּבֵן וְלִשְׁבָטָא דְגָד יְהִיבִית מִן גִּלְעָד וְעַד
נַחֲלָא דְאַרְנוֹן גֹּו נַחֲלָא וְתַחוּם וְעַד יִבְקָא דְנַחֲלָא תַחוּם
בְּנֵי עַמּוֹן

Rashi

תוך הנחל וגבול. כל הנחל ועוד מעבר לשפתו, כלומר עד ועד בכלל ויותר מכאן:

И равнину и Иордан и между, от
Кинерета до моря равнины, моря
Соленого, под скатами Писги, к
востоку.

17 וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וְגַבְלָה מִכְנֶזֶת וְעַד יָם הָעֲרָבָה יָם

הַמֶּלֶח תַּחַת אֲשָׁדָה הַפִּסְגָּה מְזֻרְחָה:

slope

וּמִיִּשְׂרָאֵל וַיֵּרְדְּנָא וְתַחוּמָהּ מִגְנוֹסֶר וְעַד יָמָא דְמִישְׁרָא
יָמָא דְמִלְחָא תַחוּת מְשַׁפָּךְ מְרֻמָּתָא מְדִינָתָא

Rashi

מכנרת. מעבר הירדן המערבי היה, ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי, ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדם ועוד מעבר לשפתו
עד כנרת, וזהו שנאמר והירדן וגבול, הירדן ומעבר לו:

И приказал я в то время так:
Превечный, Бог ваш, дал вам землю
сию, чтобы овладеть ею:
Вооруженными отправьтесь впереди
братьев ваших, сынов Израилевых, все
бранные люди.

18 וְאַצֹּו אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן

לְכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חַלּוּצִים תַּעֲבֹרוּ לִפְנֵי

אֲחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חֵיל:

וּפְקָדִית יִתְכוֹן בְּעֵדְנָא הֵיא לְמִימַר יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְהִי
לְכוֹן יְת אֲרַעָא הָדָא לְמִירְתָּהּ מְזֻרְזִין תַּעֲבֹרוּן קֳדָם
אֲחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל מְזֻרְזֵי חֵילָא

Rashi

ואצו אתכם. לבני ראובן ובני גד היה מדבר:

לפני אחיכם. הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר וטרף ורוע אף קדקד (לקמן לג, כ):

Только жены ваши и дети ваши и стада ваши — я знаю что стад у вас много — пусть останутся в городах ваших, которые я дал вам,

לחוד נשיכון וטפליכון ובעירכון ידענא ארי בעיר סגי
לכון יתבון בקרויכון די יהבית לכון

Доколе Превечный не даст покоя братьям вашим, как вам, и они тоже овладеют землею, которую Превечный, Бог ваш, дает им по ту сторону Иордана; тогда вы возвратитесь каждый в наследие свое, которое я дал вам.

עד די ינית יי לאחיכון כותכון וירתון אף אנון ית
ארעא דיי אלהכון יהב להון בעברא דירדנא ותתובון
גבר לירתתה די יהבית לכון

И Иегошуе повелел я в то время так: глаза твои видели все, что делал Превечный, Бог ваш, с этими двумя царями; то же сделает Превечный со всеми царствами, которые ты будешь проходить.

וית יהושוע פקדית בעדנא ההיא למימר עיניך חזון
ית כל די עבד יי אלהכון לתרין מלכיא האליו כון
יעבד יי לכל מלכותא די את עבר לתמן

19 וְקִנְיֵיכֶם וְטַפְכֶם^{children} וּמִקְנֵיכֶם יִדְעִיתִי כִּי־מִקְנֵה רֶב

לָכֶם יֵשְׁבוּ בְעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:

20 עַד אֲשֶׁר־יִנִּיחַ יְהוָה | לְאֲחֵיכֶם^{like} כָּכֶם וְיִרְשׁוּ

גַּם־הֵם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם

בְּעֶבֶר הִירְדֵן וְשִׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ^{something occupied} אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:

21 וְאֶת־יְהוֹשׁוּעַ צִוִּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הִרְאֵת אֵת

כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה

כְּוַיַּעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־הַמְּמַלְכוֹת אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה:

Не бойтесь их, ибо Превечный, Бог
ваш, Он побораает за вас.

לֹא תִדְחִלּוּן מִנְהוֹן אֲרִי יִי אֱלֹהֵכֶן מִימְרָה מְגִיחַ לְכוּן:

ססס

22 לֹא תִירָאוּם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם: (ס)

Isaiah 1:1-27

הפטרה — ישעיהו

הפטרה

The Vision of Isaiah the son of Amoz,
which he saw concerning Judah and
Jerusalem, in the days of Uzziah,
Jotham, Ahaz, and Hezekiah, kings of
Judah.

Hear, O heavens, and give ear, O earth,
For the LORD hath spoken: Children I
have reared, and brought up, And they
have rebelled against Me.

The ox knoweth his owner, And the ass
his master's crib; But Israel doth not
know, My people doth not consider.

Ah sinful nation, A people laden with
iniquity, A seed of evil-doers, Children
that deal corruptly; They have forsaken
the LORD, They have contemned the
Holy One of Israel, They are turned
away backward.

1 חֲזוֹן יִשְׁעִיָּהוּ בֶן-אָמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל-יְהוּדָה וּירוּשָׁלַם

בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מְלָכֵי יְהוּדָה:

2 שְׁמַעוּ שָׁמַיִם וְהָאֲרֶץ כִּי יְהוָה דִּבֶּר בְּנִים גִּדְּלָתִי

וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִּי:

3 יָדַע שׂוֹר קִנְיָהּ וְחֵמּוֹר ^{manger} אֲבוֹס בָּעֲלִיו יִשְׂרָאֵל לֹא

יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנֵן:

4 הִוֵּי | גֹּי חַטָּא עִם כְּבֹד עֲוֹן זָרַע מְרֵעִים בָּנִים

מְשַׁחֲתִים עֲזָבוּ אֶת-יְהוָה ^{to scorn} נֶאֱצָו אֶת-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל

נָזְרוּ אֲחֹרֶר:

On what part will ye yet be stricken,
Seeing ye stray away more and more?
The whole head is sick, And the whole
heart faint;

From the sole of the foot even unto the
head There is no soundness in it; But
wounds, and bruises, and festering
sores: They have not been pressed,
neither bound up, Neither mollified
with oil.

Your country is desolate; Your cities are
burned with fire; Your land, strangers
devour it in your presence, And it is
desolate, as overthrown by floods.

And the daughter of Zion is left As a
booth in a vineyard, As a lodge in a
garden of cucumbers, As a besieged
city.

Except the LORD of hosts Had left unto
us a very small remnant, We should
have been as Sodom, We should have
been like unto Gomorrah.

Hear the word of the LORD, Ye rulers
of Sodom; Give ear unto the law of our
God, Ye people of Gomorrah.

5 עַל מָה תִּכּוּ עוֹד תּוֹסִיפוּ אָפֹסְתָא כָּל־רֹאשׁ
apostasy סרה
sick דְּוִי :
malady וְכָל־לֵבב לְחָלִי

6 מִכַּף־רֶגֶל וְעַד־רֹאשׁ אֵין־כּוּ מַתָּם פָּצַע
a wound wholesomeness
to wrap firmly חָבְשׁוּ
fresh טָרִיהַ
bruise וּמַכָּה
to soften וְלֹא רִפְּתָהּ בְּשֶׁמֶן:

7 אֶרְצְכֶם שָׁמָּה עָרִיכֶם שָׂרְפוֹת אֲשֶׁר אֲדַמְתֶּם לְנִגְדְּכֶם
זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ וְשָׁמָּה כְּמַהֲפֶכֶת זָרִים:
revolution

8 וְנוֹתָרָה בַּת־צִיּוֹן כְּסֻכָּה בְּכָרֶם כְּמִלּוּנָה
literally a
cucumbered...
בְּמִקְשָׁה כְּעֵיר נְצוּרָה:

9 לֹאִלִּי יִהְיֶה צְבָאוֹת הַזֶּה לָנוּ שְׂרִיד כְּמַעֲט כְּסֻדָּם
if not
הָיִינוּ לְעֵמָרָה דְּמִינוּ : (ס)
to compare

10 שְׁמָעוּ דְּבַר־יְהוָה קָצִינִי סֹדֶם הָאֲזִינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ
officer
עַם עֲמָרָה:

To what purpose is the multitude of
your sacrifices unto Me? Saith the
LORD; I am full of the burnt-offerings
of rams, And the fat of fed beasts; And I
delight not in the blood Of bullocks, or
of lambs, or of he-goats.

When ye come to appear before Me,
Who hath required this at your hand, To
trample My courts?

Bring no more vain oblations; It is an
offering of abomination unto Me; New
moon and sabbath, the holding of
convocations— I cannot endure iniquity
along with the solemn assembly.

Your new moons and your appointed
seasons My soul hateth; They are a
burden unto Me; I am weary to bear
them.

And when ye spread forth your hands, I
will hide Mine eyes from you; Yea,
when ye make many prayers, I will not
hear; Your hands are full of blood.

Wash you, make you clean, Put away
the evil of your doings From before
Mine eyes, Cease to do evil;

Learn to do well; Seek justice, relieve
the oppressed, Judge the fatherless,
plead for the widow.

11 לְמַה־לִּי רַב־זִבְחֵיכֶם יֹאמַר יְהוָה שְׁבַעַתִּי עֹלוֹת אֵילִים

וְחֵלֶב מְרִיאִים וְדָם פָּרִים וּכְבָּשִׁים וְעִתּוּדִים לֹא
prepared fattened animal

חֲפָצָתִי:

12 כִּי תִבְאוּ לְרִאזוֹת פָּנַי מִיִּבְקֶשׁ זֹאת מִיְּדֵיכֶם רָמַס
to tread upon

חֲצָרִי:

13 לֹא תוֹסִיפוּ הִבִּיא מִנְחַת־שָׁוִא קִטְרֶת תוֹעֵבָה הִיא לִי

חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת קָרָא מִקְרָא לֹא־אוּכַל אָנוּ וְעֲצָרָה :
an assembly scripture

14 חֲדָשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׁנָא נַפְשִׁי הִיוּ עָלַי לְטָרֶחַ
a burden

נִלְאֵיתִי נִשָּׂא:

15 וּבִפְרִשְׁכֶּם כַּפֵּיכֶם אֲעֲלִים עֵינַי מִכֶּם גַּם כִּי־תִרְבּוּ

תִּפְלֶה אֵינֶנִּי שִׁמְעֵ יְדֵיכֶם דְּמִים מָלְאוּ:

16 רָחֲצוּ הַזִּכּוּ הִסִּירוּ רָע מֵעֲלֵיכֶם מִנֶּגֶד עֵינַי חֲדָלוּ
won

הָרָע:

17 לְמָדוּ הֵיטֵב דַּרְשׁוּ מִשְׁפַּט אֲשֶׁרֻ חָמוּץ שִׁפְטוּ
sour

יְתוֹם רִיבּוֹ אֶלְמָנָה: (ס)

Come now, and let us reason together,
Saith the LORD; Though your sins be as
scarlet, They shall be as white as snow;
Though they be red like crimson, They
shall be as wool.

If ye be willing and obedient, Ye shall
eat the good of the land;

But if ye refuse and rebel, Ye shall be
devoured with the sword; For the
mouth of the LORD hath spoken.

How is the faithful city Become a
harlot! She that was full of justice,
Righteousness lodged in her, But now
murderers.

Thy silver is become dross, Thy wine
mixed with water.

Thy princes are rebellious, And
companions of thieves; Every one
loveth bribes, And followeth after
rewards; They judge not the fatherless,
Neither doth the cause of the widow
come unto them.

Therefore saith the Lord, the LORD of
hosts, The Mighty One of Israel: Ah, I
will ease Me of Mine adversaries, And
avenge Me of Mine enemies;

And I will turn My hand upon thee,
And purge away thy dross as with lye,
And will take away all thine alloy;

18 לְכוּנָא וְנוֹכַחַהּ יֹאמֶר יְהוָה אִם־יְהִיו חַטָּאֵיכֶם כְּשָׁנִים

wool a maggot snow
כְּצֹמֶר כְּתוֹלַע יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּשֶׁלֶג

יְהִיו:

19 אִם־תֹּאבְדוּ וְשָׁמַעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ:

to be bitter to refuse
וְאִם־תִּמָּאֲנוּ וּמְרִיתֶם חָרֵב תֵּאָכְלוּ כִּי פִי יְהוָה

דָּבָר: (ס)

21 אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נְאֻמָּנָה מִלֵּאֲתֵי מִשְׁפַּט צֶדֶק

יָלִין בָּהּ וְעָתָה מְרֻצָּחִים:

properly potation dross
כֶּסֶף הָיָה לְסִיגִים סְבָאָךְ מִהוֹל בְּמִים:

a donation to turn away
שָׁרִיד שׁוֹרְרִים וְחִבְרֵי גִנְבִים כָּלֹא אֱהָב שְׂחָד

a bribe
וְרָדָף שְׁלִמָּנִים יְתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ וְרִיב אֶלְמָנָה

לֹא־יָבוֹא אֲלֵיהֶם: (פ)

mighty
לְכֹן נָאֻם הָאֱדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת אֲבִיר יִשְׂרָאֵל הוּא

אֲנִתֶם מִצָּרֵי וְאֲנַקְמָה מֵאוֹיְבָי:

to fuse
וְאֲשִׁיבָה יָדִי עָלֶיךָ וְאֶצְרֶךְ כְּבַר סִיגֶיךָ וְאֶסִּירָה כָּל־

tin
בְּדִלְיֹךְ:

And I will restore thy judges as at the
first, And thy counsellors as at the
beginning; Afterward thou shalt be
called The city of righteousness, The
faithful city.

Zion shall be redeemed with justice,
And they that return of her with
righteousness.

26 וְאִשִּׁיבָהּ שְׁפֹטֶיהָ כְּבְרָאשׁוֹנָהּ וְיַעֲצִינָהּ כְּבִתְחִלָּהּ ^{disease} אַחֲרֵי־כֵן

יִקְרָא לָהּ עִיר הַצְדָּק קְרִיָּה נְאֻמָּה:

27 צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיהָ בַצְדָּקָה: